

Lenin (Vladimir İlyiç Ulyanov) (1870-1924)

Lenin, **KAYNAK: The Sunday Stay**, January 25, 1920

Sovyetler Birliği'nin kurucusu, Ekim Devrimi'nin, Bolşevik Partisi'nin ve 1917 yılında Rusya'da iktidarı ele geçiren Komünist Hükümetin ilk lideridir. Aynı zamanda Marksist Leninist felsefenin fikri altyapısının hazırlayıcısıdır. Komünizm ideolojisini, Leninizm şeklinde Rusya'ya uyarlamıştır.

Gerçek adı Vladimir İlyiç Ulyanov'dur (Ulyanov). Nicolai Lenin başta olmak üzere birçok farklı isimlerle anılmıştır.

Lenin, Ulyanov ailesinin üçüncü çocuğu (ikinci oğlu) olarak Volga'da eski bir Rus şehri olan Simbirsk'te (Ulianovsk) 22 Nisan 1870 (eski Rus takvimine göre 10 Nisan 1870) tarihinde dünyaya gelmiştir. Rus Ortodoks Kilisesi'nde vaftiz edilen Lenin'in çocukluk ve yetişkinlik yılları doğduğu evde geçmiştir.

Orta sınıf bir ailenin çocuğu olan babası İlya Nikolayevich, önce matematik ve fizik öğretmeni olmuş sonra da Simbirsk Gaybernia Devlet Okulunun müdürlüğüne getirilmiştir. Böylece Çarlık eğitim sisteminde yükselmeyi başarabilen üst düzey memurlar arasında yer almıştır. Bir doktor kızı olan annesi Maria Alexandrovana, köyde büyümüş ve dışardan sınavlara girerek öğretmen olmuştur.

Lenin, 6 çocuklu büyük bir ailede büyümüştür. Anna, Alexander, Olga, Dmitry ve Maria adlarındaki kardeşlerinden en büyüğü Anna en küçüğü de Maria'dır.

Lenin 17 yaşındayken yüksek onur öğrencisi olarak liseden mezun olmuştur. Rusya'da üst sınıfın çocuklarına verilen bir eğitim almıştır.

1886'da babasını kayben Lenin, bir yıl sonra ağabeyi Alexander'ın, Rus Çar'ına karşı suikast düzenleyen bir örgütün içinde yer aldığı için idam edilmesi ve 1891 yılında da kız kardeşi Olga'nın tifodan ölümü ile üst üste ağır kayıplar yaşamıştır.

1887 yılının yazında Ulyanov ailesi Kazan'a taşınmıştır. Lenin de burada Kazan Üniversitesinin Hukuk bölümüne kabul edilmiştir. Fakat polis rejimini protesto eden illegal bir öğrenci grubunun üyeleri arasında yer aldığı için Üniversiteden ihraç edilmiş, tutuklanmış ve ailesi de cezalandırılmıştır. Ablası Anna da devrimci faaliyetlere katıldığı için sürgüne gönderilmiştir.

Lenin, bu sancılı süreci kitap okuyarak geçirmiştir. Özellikle devrimci Rus yazarları okumuş ve Rusya'nın geleceği ile ilgili endişeleri büyümeye başlamıştır. Yaklaşık bir yılını sürgünde geçirdikten sonra Kazan'a dönebildiyse de Üniversitede eğitimini sürdürmesine izin verilmemiştir. Bu dönemde Marks'ın "*Kapital*" adlı eserini okuduktan sonra devrimci gruplarla bağlantı kurmaya başlamıştır.

1889 yılında üniversite sınavlarını vermek için hazırlanırken ailesi ile birlikte Samara'ya taşınan Lenin, sınavlarda başarılı olmuş ve 1891 yılında hukuk diplomasını almaya hak kazanmıştır. Kazan ve Samara'da yaşadığı dönem devrimci fikirlerinin olgunlaşmasını sağlarken aynı zamanda ilk çalışması olan *Köylü Yaşamında Yeni Ekonomik Hareketler* adlı makalesini de bu dönemde yazmıştır.

St. Petersburg (Petrograd, 1924-1991 arasında da Leningrad), Rus İmparatorluğu'nun merkezidir. Samara ise İmparatorluğun fakir yerleşim yerlerinden birisidir. Marksist fikirlere ilgisi gittikçe artınca Marksistleri bulmak amacıyla Petersburg'a giden Lenin, artık tüm enerjisini devrimci faaliyetlere vermiştir. Kısa sürede işçi sınıfının henüz siyasi hayatta olmadığı, Halkçıların (Narudiniky) bilinen fikirleri tekrarladıkları ve en önemlisi de Marksistlerin eksikliği gibi gerçeklerle yüzleşmiştir.

Yaklaşık iki yıl içinde işçilere rehberlik eden bir ağ geliştirerek Marksizm'in propagandasını yapmıştır. *Amele Merkez Kulübü*nü kurmuştur. İlk işçi gruplarını tesis etmekle kalmamış aynı zamanda ilk Marksist düşünürleri de etrafında toplamıştır. Halkçılarla ve onların rehberi olan Mikhailovsky'le bir mücadeleye girişmiş ve bu çerçevede ekonomik toplum temelinde yazdığı makaleler ona şöhret kazandırmıştır. Halkçılarla mücadelesinde bir süre *Legal Marksistler* adlı oluşumla birlikte hareket etmiştir. Fakat daha sonra tıpkı Halkçılar gibi bu oluşumun da gerçekleştirmek istediği toplumsal devrim için tehlikeli olduğunu düşünüp, onlara karşı da mücadele edecektir.

Bu dönemde yavaş yavaş Rusya'da yayılma hızına bağlı olarak devrim düşüncesinin sosyal determinizmi, *Marksizm*'i tek çözüm olarak sunmaya başlamıştır. Bu ortamda rejim ona bir teröristin kardeşi gözüyle baksa da ağabeyinin idamına rağmen Lenin, terörist faaliyetleri onaylamamıştır. Çünkü o, Marksizm teorisini terörizmle değil bir devrimle gerçekleştirmek istemiştir. Sosyal Devrimin, "yarı barbar" olarak adlandırılan Çarlık Rusya'yı gittikçe daha fazla yörüngesine almasında Marks-Engels'i gerçek manada anlayıp, Marksizm'i doğru yorumlayan Lenin'in rolü büyüktür.

1895 yılında yeni proletarya tipi partilerin ilk örneği olarak gösterilebilecek *İşçi Sınıfının Kurtuluşu* adında bir cemiyet kuran Lenin, ilk grevlerin idaresini eline almıştır. Petrograd işçilerinin taleplerini formüle eden *Cezalar* adlı gizli risalesini yayımlamış böylece işçileri tahrik ederek teşkilatlanmalarını sağlamıştır.

Rusya'nın gizli polis servisi (Okhrana) tarafından faaliyetleri takip edilen Lenin, 8 Aralık 1895 tarihinde tutuklanmıştır. 1897 yılında üç yıllığına Doğu Sibiryaya sürülmüş ve burada 14 ay boyunca bir askeri hapisanede tutuklu kalmıştır. Bu süre içinde bir taraftan devrimci hareketlere öncülük etmek için çalışırken diğer taraftan da Cemiyet programını geliştirmiş ve ünlü çalışması *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi*'ni yazmaya başlamıştır.

Şuşenskoye giden Lenin, buradaki şartların bir sürgün için zor olduğunun farkındadır. Fakat umutsuzluğa kapılmadan çalışmalarını sürdürmüştür. Sibiryadayken 1898'in Temmuz'unda Rus kadın devrimci Nadejda Konstantinovna

Krupskaya ile evlenmiştir.

30'un üzerinde teori yazmış ve *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi* eserini 1899 yılında tamamlamıştır. Sürgün cezasının sonuna geldiğinde Lenin karışık duygular içindedir. Rusya'da Marksist bir parti kurmak istemiştir.

Sürgün cezası sona erince Petrograd'a yakın Pskov şehrine taşınmıştır. Burada gazete, yayın ve dağıtımla ilgili ihtiyacı olan her şey olsa da Çarlık memurlarının dosyasında onun Rusya'nın en önde gelen devrimcisi olduğu yazılıdır. Suikast duyumu ve endişesiyle 1900 yılında Avrupa'ya gitmiştir. Cenova'ya geçerek burada devrimci Georgy Plekhanov'la görüşmüş ve aralarına Martov'u da alarak üçü birlikte *Iskra (Kıvılcım)* adında Rus halkını devrime hazırlayan Marksist çizgideki gazeteyi çıkarmışlardır. Lenin bu gazetede devrim stratejisinin tanıtımını yapmıştır. Nüshaları gizlice Rusya'ya sokulan gazete, devrimci fikirlerin Rusya'da yayılmasına hizmet etmiştir. Aynı zamanda Marksist Parti'nin gelişmesi ve devrimci oluşumların anlaşması için organizasyonu da sağlamıştır.

1901 yılında *Ne yapmalı* adlı kitapçığı yayımlamıştır. Hem bu kitap hem de *Iskra* gazetesinin yaptığı çalışmalarla, 1902 yılında Sosyal Demokrat gruplarının katıldığı iki ayrı hazırlık komitesi oluşturulmuştur. 1903 yılında Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin (RSDİP) üyesi olmuştur. Aynı yılın 30 Temmuz-23 Ağustos (eski takvimde 17 Temmuz-10 Ağustos) tarihleri arasında da Brüksel'de başlayıp Londra'da tamamlanan Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin II. Kongresi toplanmıştır. Kongrede Lenin'in isteği doğrultusunda "Proleterya Diktatörlüğü" kavramı parti programına eklenmiştir.

Partinin diğer üyeleriyle bu nedenle anlaşmazlığa düşen Lenin, gücün sadece hükümete verileceği katı bir sistemden yana olduğunu söylemiştir. Bu fikri paylaşmayan Martov ise sıradan insanlara da güç verilmesini istemiştir. Tartışmaların etkisiyle devrimci gruplar, Menşevik (azınlık) ve Bolşevik (çoğunluk) olarak ikiye ayrılmıştır. Bolşeviklerin lideri Lenin, Menşeviklerin lideri ise Julius (July) Martov olmuştur. Lenin Kongredeki bölünmenin ardından Menşevikleri eleştirdiği *Bir Adım İleri ve İki Adım Geri (Partimizdeki Krizler)* adlı eseri kaleme almıştır.

Lenin'in çabaları sonucunda 9 Ocak 1905 tarihinde Rusya'da ilk ulusal devrim hareketi başlatılmıştır. Çar II. Nikola, silahsız insanlara ateş edilmesi emrini vermiş ve bu hareket, "Kanlı Pazar" olarak anılmıştır. Birçok Rus şehrinde isyanlar baş göstermiştir.

Nisan 1905'de Lenin'in liderliğinde partinin üçüncü kongresi Londra'da toplanmıştır. Devrimi gerçekleştirmek için ne yapılabileceği ile ilgili düşünceler dillendirilerek yöntem belirlenmiştir. Bu hedef için ilerlenirken Lenin, *Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği (İki taktik)* adlı kitabını yazmıştır.

1907 yılında tekrar Avrupa'yı ziyaret eden Lenin, birçok sosyalist toplantıya iştirak etmiş, 1912'deki Prag Kongresi'nden sonra Bolşevik Partisi'nin tek lideri olmuş ve ihtilal hareketini yürütmeyi adeta tekeline almıştır. I. Dünya Savaşı sırasında Londra, Paris, Cenova gibi büyük Avrupa şehirlerini dolaşmıştır. Savaşın başında sol grupların ve Bolşeviklerin de katıldığı II. Enternasyonal toplanmıştır. Toplantıda savaşın desteklenip desteklenmeyeceği tartışılmış, Lenin ve Bolşevikler, savaş karştı olduklarını ilan etmişlerdir.

1917'de Lenin'in Almanya'dan para aldığı şeklinde söylentilerin yayılması, onun imajına zarar vermiştir. Tutuklanma endişesiyle Rusya'dan ayrılarak hem saklanabileceği hem de komünizm çalışmalarını sürdürebileceği Finlandiya'ya gitmiştir.

Çar II. Nikola, Şubat Devrimi (12 Mart) ile oğlu ve ailesi adına tahtından vazgeçmiştir. Yerini geçici bir hükümet alınca

Almanya, Rusya'nın savaştan çekileceğine dair umudunu arttırmıştır. Almanlar, Rusya'nın savaştan çekilmesine katkı sağlayacağı düşüncesiyle İsviçre'de bulunan Lenin'in, Nisan 1917'de gizlice Rusya'ya dönmesini sağlamıştır.

Lenin, halkın savaştan ve Rusya'daki hayat şartlarından hoşnutsuz olduğunun bilincindeydi. Bu, yapmayı düşündüğü devrim için bulunmaz bir fırsattı.

Bolşevikler savaş karşıtı propagandalarını gittikçe arttırırken Rusya'da ihtilal sonrası kurulmuş olan Geçici Hükümet zor durumda kalmış ve savaştan yana olduğunu açıklamıştır. Bolşevikler ve Geçici Hükümet arasındaki iktidar mücadelesi, en fazla İttifak Devletleri'ne özellikle de Almanya'ya yaramıştır. Bu süreçte Alman-Rus barışı yapılması yönünde girişimler yeniden başlamış fakat Çarlık Rejimi sona erene kadar barış yapmak mümkün olmamıştır.

Bu arada Rus Harbiye Bakanı Kerensky'nin temmuzda Alman cephesinde taarruzu başarısızlıkla sonuçlanınca, ayaklanmalar çıkmıştır. Lenin kaçmış, Troçki tutuklanmış hükümet de düşmüştür. Kerensky başbakan olmuş, 14 Eylül 1917'de cumhuriyet ilan edilmiştir. Fakat karışıklıkların önü alınamamıştır. Köylülerin de ayaklanmasından yararlanan Lenin ve Lev Troçki'nin önderliğindeki Bolşevikler, Ekim 1917'de Petrograd ve diğer sosyalist oluşumları Kerensky Hükümetine karşı devrim yapmaya çağırmışlardır. Askeri İhtilal Komitesi kurdular. 7 Kasım 1917'de yaptıkları hükümet darbesi başarılı olmuş (Ekim Devrimi) ve Rusya'da komünistler kontrolü ele geçirmiştir.

Lenin, gerçekten de savaşı sona erdirmek istemiştir. 26 Ekim (8 Kasım) 1917 tarihinde toplanan Sovyetlerin II. Kongresi'nde Lenin tarafından kaleme alınmış olan ve içeriğinde savaş halindeki tüm devletlerin ilhaksız, tazminatsız ve demokratik bir barış yapmalarının istendiği "barış bildirgesi" kabul edilmiştir. Bu kongrede aynı zamanda yeni hükümet kurulmuş, Lenin başbakan, Troçki dışişleri bakanı, Stalin de halklar bakanı olmuşlardır. Bunlar "Halk Komiseri" olarak adlandırıldılar.

Lenin'in Barış Bildirgesi, İttifak Devletleri tarafından ilgi ile karşılanmıştır. Osmanlı Devleti için ise ayrı bir umut olmuştur. Bolşevikler, 13/26 Kasım 1917 tarihinde Alman Başkomutanlığına tüm cephelerde mütareke yapılması teklifinde bulundular. Almanlarla birlikte aynı gün içerisinde Avusturya-Macaristan, Bulgaristan ve Osmanlı Devleti de bu teklifi kabul ettiklerini bildirdiler. 15 Aralık 1917 tarihinde imzalanan mütareke ile tüm Rus cephelerindeki çatışmalar durdurulmuştur. 22 Aralık 1917 tarihinde Brest Litovsk şehrinde Almanya, Avusturya-Macaristan, Osmanlı Devleti, Bulgaristan ve Bolşevikler arasında başlayan barış görüşmeleri, 3 Mart 1918'de olumlu sonuçlanmıştır. Rusya büyük bir bedel ödemekle birlikte Lenin, kritik bir hamle yapmış ve savaşı ülkesi adına sonlandırmayı başarmıştır.

2 Mart 1919'da Komünist Enternasyonalini kurarak Rusya'yı dünya ihtilalinin merkezi ilan eden Lenin, devrimin sürekliliğini Avrupa'da "Sosyalist Devrim" in gerçekleşmesine bağlamıştır. Komünist Enternasyonalinin hedefi, her memlekette komünist idare kurup, bu ülkeleri Sovyet Cumhuriyetleri Birliği'ne bağlamaktır.

1. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Osmanlı Devleti'nin işgale uğrayan toprakları üzerinde Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde başlatılan mücadele sırasında Rusya'nın belirlediği hedef, Türkiye'yi de kapsamına almıştır. Lenin tarafından üç Bolşevik, İslam dünyasıyla ilişki kurmak ve emperyalizme karşı birlikte savaşa ikna etmek gibi amaçlarla İstanbul'a gönderilmiştir.

1919 yılı Mayıs-Haziran aylarında Albay Budiyenni Havza'da Mustafa Kemal ile görüşmüş, aynı yılın sonlarına doğru bu defa Sovyetlerin Kafkas Orduları Başkomutanı Eliava İstanbul'a gelerek Anadolu hareketiyle temas sağlamıştır. Yine Lenin, Sivas Kongresi sonrasında Karakol Cemiyeti ile görüşmek üzere İstanbul'a bir temsilci daha göndermiştir.

23 Nisan 1920 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) açılmasından sonra Türkiye ile Sovyet Rusya arasında resmi ilişkiler başlamıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın, Lenin'e gönderdiği ve emperyalistlere karşı birlikte hareketin teklif edildiği 26 Nisan 1920 tarihli mektubuna Çiçerin'in 2 Haziran 1920 tarihinde verdiği cevap, Sovyet Hükümeti ile TBMM Hükümeti arasındaki resmi diplomatik ilişkilerin başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa ile Rus Şuralar Cumhuriyeti Reisi Lenin arasında Dağıstan'ın bağımsızlığı nedeniyle de telgraf teatisinde bulunulmuştur. İki lider, böylece emperyalizme karşı verdikleri ortak mücadeleyi bir kez daha gündeme taşımışlardır. Mustafa Kemal'in Lenin'e gönderdiği telgraf, içeriği yönüyle Milli Mücadele'nin niteliğini de belirlemiştir. Sovyet Rusya'nın, Dağıstan'ın bağımsızlığını tanımamasından dolayı duyduğu memnuniyeti ifade eden Mustafa Kemal Paşa, karşılıklı ilişkilerin geliştirilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır.

İnişli çıkışlı bir seyirle birlikte Moskova Antlaşması 16 Mart 1921 tarihinde imzalanmış ve Bolşeviklerle TBMM arasında barış tesis edilmiştir. Bundan sonra TBMM Hükümetinin talep ettiği maddi yardımlar Türkiye'ye gönderilmeye başlanmıştır. Aslında Mustafa Kemal Paşa, Meclisin açılmasından hemen sonra (26 Nisan 1920'de) Halil Paşa vasıtasıyla Lenin'e gönderdiği mektupta para ve cephane talep etmiştir.

Öte yandan Türkiye'ye yardım konusunda Bolşevik liderler arasında fikir birliği yoktur. 1922 yılına gelindiğinde Stalin ve Orjenitedze gibi Gürcü ve Kafkas liderler yardımın kesilmesinden, Lenin ve Troçki ise devamından yanadırlar.

Lenin, Komünist Bir yönetimin Doğu'ya uygulanmasının zorluğunun farkındadır. Fakat Asya'da bir devrim gerçekleştirmek için umudunu kaybetmemiştir. Bu hedef doğrultusunda Eylül 1920'de Bakü'de Lenin'in öncülüğüyle "Doğu Halkları Kurultay"ı toplanmıştır. Türkiye, İran ve Ermenistan işçilerine de bu kongreye katılmaları yönünde çağrı yapılmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti de Memduh Şevket Bey'in liderliğinde bir heyeti bu kongreye temsilci olarak göndermiştir.

Lenin, başlangıçta şüpheyle yaklaştığı Anadolu hareketine destek vermemiştir. Ancak dış politikasındaki parametreler, hedefler ve TBMM Hükümetinin cephelerdeki başarıları ülkesinin tutumunu değiştirmesini sağlamıştır.

Sovyetler'in de Anadolu hareketiyle siyasi, askeri-stratejik ve ideolojik sebeplerle iyi ilişkiler kurmaya ihtiyacı vardı. Bir defa İngiltere her iki ülkenin de ortak düşmanı durumundaydı. Dönemin en güçlü devleti olarak gözükten İngiltere, Kafkasya, İran ve Afganistan'a hâkim duruma gelerek Rusya'yı güneyden kuşatmıştı. Üstelik Mondros Mütarekesi'yle Boğazlar da bu ülkenin denetimi altına girmişti. Ayrıca kendi denetimindeki Yunanistan'ı Anadolu'ya yerleştirerek bu bölgeyi de dolaylı yoldan elde etmek istiyordu. Bu türden bir durum ise Sovyetlerin çıkarlarına tamamen aykırıydı. Ayrıca Sovyetler, İngilizler'in Kafkasya'daki Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycan devletleri aracılığıyla oluşturdukları "Cordon Sanitaire"i ancak Ankara ile iyi ilişkiler içinde olurlarsa yıkabilirdi.

Diğer taraftan, Anadolu'da İngiltere'nin desteğindeki Yunan ordusuna karşı bağımsızlık mücadelesi veren Ankara hükümetini desteklemek, Sovyet Sovyetler Birliği'nin o dönemde izlediği genel siyasi stratejiye de uygundu. 1917 Rus devriminden sonra yeni yönetimin liderleri, kısa bir süre sonra sanayileşmiş Batı ülkelerinde de benzer hareketlerin ve iktidar değişikliklerinin gerçekleşeceğini umuyorlardı. Özellikle 1918'de Almanya'da iktidarın ele geçirilmesinde uğranan başarısızlık, Sovyet liderlerinin dünya devrimiyle ilgili beklentilerinin ağırlığının Doğu ülkelerine, sömürgelere kayması sonucunu doğurdu. Rus devriminin benzeri siyasal hareketlerin gelişmesi beklenen kapitalist Batılı ülkelerin ekonomileri sömürgeleri olmadan yaşayamazlardı. Dolayısıyla bu sömürgelerde, başta İngiltere olmak üzere Batılı ülkelere karşı hareketler geliştirilebilirse ve bu ülkeler Batılıların denetiminden kurtarılabilirse metropollerde kriz

başlayacak ve devrim için uygun şartlar oluşacaktı. Ayrıca bu durumda Batılı ülkeler coğrafi anlamda da Avrupa sınırlarına itilecekler ve askeri- stratejik açıdan eski avantajlı konumlarını kaybedeceklerdi. Bu açıdan, başta İngiltere ve bu ülkenin desteğindeki Yunanistan olmak üzere Batılılara karşı anti-sömürgeci bir mücadele veren Anadolu hareketi desteklenmeliydi.

Lenin, Moskova Antlaşması imzalandıktan sonra TBMM Hükümetine ihtiyaç duyduğu maddi ve manevi desteği sağlamaya çalıştı. Türkiye'nin milli temayüllerinin tatmin edilmesi gerektiğini uluslararası arenada dillendirdi.

Genel olarak Lenin döneminde Türk-Sovyet ilişkileri olumlu bir seyirde ilerlemekle birlikte Milli Mücadele önderleri de Lenin'e, Enver Paşa'dan yararlanmak, Anadolu'yu Halk İştirakiyun Fırkası aracılığı ile Bolşevikleştirmek, Ermeniler lehinde toprak talep etmek gibi kaygılar nedeniyle şüpheyle yaklaşmışlardır. Yine de Türk basınında ve hükümet çevrelerinde Lenin'in olumlu bir imajı vardır. Türkiye'nin Lenin'in iktidarda olduğu dönemde sıcak ilişkiler geliştirdiği Sovyet Rusya, Türkiye'yi ilk tanıyan ülkelerden biri olmuştur. Batı emperyalizmine karşı aynı cephede yer alan iki ülke Moskova görüşmeleri sonucu 16 Mart 1921 günü Türkiye-Sovyet Rusya Dostluk ve Kardeşlik Antlaşması'nı imzalamıştır. Bu antlaşma, 13 Ekim 1921 tarihinde imzalanan Kars Antlaşması ile pekiştirilmiştir.

Mustafa Kemal Paşa, Lenin'e 1922 de yazdığı bir başka mektupta Rus dostluğundan ve emperyalizme karşı verilen mücadeleden bahsetmektedir. Lozan Konferansı sırasında Lenin, yaptığı açıklamalarda Türkiye'nin milli sınırlarına, haklarına saygı gösterilmesinden yana olduğunu söylemiştir. Onun bu tutumu Türk kamuoyunda takdirle karşılanmıştır.

Önce 14 Ocak 1918'de yarı çarlık rejiminden kalan muhaliflerince bir saldırıya uğrayan Lenin, buradan yara almadan kurtulmayı başarmıştır. Fakat aynı yılın 30 Ağustos'unda Sosyalist Devrimci Parti üyesi Fanya Kaplan isminde bir kadının saldırısına uğramıştır. Yaralanmasına rağmen suikast endişesiyle hastaneye gitmeyen Lenin'in sağlık durumu, 1921 yılından itibaren kötüleşmiştir. Vücutunda kurşunlarla yaşamaya başlayan Lenin, 1922 Mayıs'ında ilk defa felç geçirmiştir. Sağ tarafı kısmen felçli kalan Lenin'in hükümetteki rolü, giderek azalmıştır. Aynı yılın aralık ayında geçirdiği ikinci felçten sonra aktif politikadan çekildi. 1923 yılında geçirdiği felçten sonra konuşamamış ve hareket edememiştir. Dördüncü defa felç geçirince kurtulma şansı kalmamış ve 21 Ocak 1924 tarihinde hayata veda etmiştir.

Gorki'den Moskova'ya getirilen Lenin'in na'sı, eskiden Rus asilzadelerinin kulübü olan, devrim sonrası iki numaralı "*Amele Teşkilatları Evi*"ne dönüştürülen binada Sütunlu Salon denen mekâna konarak halkın ziyaretine açılmıştır. Ardından Kızıl Meydan'da devrim önderlerinin gömülü olduğu sarayın duvarı boyunca düzenlenen mezara Kamenev, Kalinin, Zinovyev ve Buharin tarafından indirilmiştir.

Lenin'in ölüm haberi, Türkiye'de üzüntüyle karşılanmıştır. Haber 22 Ocak günü Ankara'ya ulaşmış, 24 Ocak günü de teyit edilmiştir. 24 Ocak 1924 tarihli *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinde "Türkiye'nin hüzünle karşıladığı bir haber. Türkiye'nin dostu ve komşusu Rus Cumhuriyetler İttihadı Reisi Lenin vefat etmiştir" başlığı ve alt başlığı altında uzun bir habere yer verilmiştir. TBMM'de Celal Nuri Bey üzüntüsünü dile getirdiği bir konuşma yapmıştır. Meclis adına Sovyetler Birliği'ne taziye telgrafı çekilmiş ve Hariciye Nezareti, Sovyet Sefirine taziye bildirmiştir. Sovyet Sefaretinde bir tören düzenlenmiş, Mustafa Kemal Paşa ve İsmet İnönü Sovyet Hükümetine Lenin'in ölümünden dolayı başsağlığı dilemişlerdir. Türk basını da konuya geniş yer vermiştir. Lenin'in hayatı, cenaze merasimi ve yaptıklarıyla ilgili makaleler yayımlanmıştır.

İyi bir eğitim alan, hayatı mücadele ile geçen Yunanca, Latince, İngilizce, Fransızca ve Almanca öğrenen Lenin, sadece

büyük bir devrimci ve siyasetçi değildi. O aynı zamanda çok sayıda makale, eser kaleme almış ve derlemeler yapmış edebi yönü güçlü bir fikir adamıydı.

Sovyetler Birliği'nde Progress Publishers tarafından *Lenin-Toplu Eserler* başlığı altında yayınlanan ve her biri yaklaşık 650 sayfa olan 54 ciltlik eserin, 45'i İngilizceye çevrilmiştir. Yazıları, konuşmaları ve mektuplarından derlenen "Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi (1917)" de onunla ilgili önemli eserler arasındadır.

Kitapları şunlardır: *Halkın Dostları Kimlerdir ve Sosyal Demokratlara Karşı Nasıl Savaşılar?* (1894), *Reddettiğimiz Miras* (1897), *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi* (1899), *Ne Yapmalı?* (1902), *Bir Adım İleri İki Adım geri* (1904), *Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği* (1905), *Materyalizm ve Ampiryokritisizm* (1908), *Felsefe Defterleri* (1913), *Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı* (1914), *Sosyalizm ve Savaş* (1915), *Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm* (1916), *Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması* (1916), *Devlet ve Devrim* (1917), *Bolşevikler İktidarı Ellerinde Tutabilecekler mi?* (1917), *Proleter Devrimi ve Dönek Kautsky* (1918), *Sol Komünizm Bir Çocukluk Hastalığı* (1920).

Lenin, mesleki anlamda bir filozof değildi fakat kendini çok iyi yetiştirmişti. Ortaya koyduğu felsefe, kendi bilincinde sınıfsal kökeninde olan ve karşı çıktığı felsefenin de sınıfsal köklerini çok iyi bilen, tarihsel konumunun farkında devrimci pratiğe bağlıydı. Köylülere Rus topraklarının gerçek sahipleri olduklarını söylemiş onları hak arayışına teşvik etmiştir. Sadece Rus köylülerini değil başka milletlerin halklarını da bu noktada tetiklemiş ve çok yönlü kişiliği ile dünya tarihine iz bırakan liderler arasında yerini almıştır.

Zehra ASLAN-Mehmet TEMEL

KAYNAKÇA

Arşiv

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), 30.1./101.624.3.

Sürelî Yayınlar

Hâkimiyet-i Milliye, 24 Kânunusani, 1342.

Midland Journal Rising Sun MD.

Tercüman-ı Hakikat, 4 Kanunisani 1334.

The Butte Daily Bulletin, January 10,1920.

The Evening Star, January 28, 1924.

The Indianapolis Times, Jan 22, 1924.

The Indianapolis Times, Jan 23, 1924.

The Mazhinaton Times, June 12, 1922.

The Ottawa Free Trader, November 8, 1922.

The Sunday Star, June 8, 1919.

The Sunday Stay, January 25, 1920.

The Washington Herald Potogravure Magazine, July 2, 1922.

The Washington Times, March 28, 1922.

Telif-Tetkik Eserler

“Vladimir Ilich Lenin”, **Encyclopedia of World Biography**, December 12, 1998, <https://www.unit5.org/cms/lib03/IL01905100/Centricity/Domain/2842/Download.pdf>, Erişim: 26.06.2020.

“Vladimir Ilyich Lenin Philosophy Assignment-Visions of Leadership”, file:///C:/Users/zehra/Downloads/Vladimir_Lenin_Leninism_Philosophy_and_B%20(1).pdf, Erişim: 06.09.2020.

“Vladimir Lenin”, <https://www.britannica.com/biography/Vladimir-Lenin>, Erişim: 27.08.2020.

Aslan, Zehra, “Brest Litovsk Müzakerelerinin Türk Kamuoyuna Yansımaları (Aralık 1917-Nisan 1918)”, **I. Dünya Savaşı’nda Karadeniz ve Kafkasya Askerî, Siyasî ve Sosyal Geliřmeler**, Editörler: Mehmet Okur; Bahadır Güneř; Ülkü Köksal, Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları, Trabzon 2017, s.283-307.

Aslan, zehra, “Türk-Rus İlişkileri Ekseninde Türkiye’de İktidarların “Sol” Algısı (1923-1960)”, **Karadeniz Araştırmaları**, Güz 2016, S 51, s.171-190.

Çolak, Özlem (2010), **Lenin Döneminde Türk-Rus İlişkileri (1917-1923)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Devrisheva, Leyla, “Rusya’dan Türkiye’ye Göç Eden Aydınların Gözüyle Bolşevik İhtilali”, **Mediterranean Journal of Humanities** mjh.akdeniz.edu.tr IV/2, 2014, 61-70.

G.Besse; J.Milhau; M.Simon, **Lenin Felsefe ve Kültür**, Çev: Remime Köymen, bilim ve sosyalizm yayınları,1.baskı, Ankara.

https://library.ryerson.ca/asc/files/2012/08/bio_translation.pdf, Erişim: 24.08.2020.

https://www.wikiwand.com/tr/Vladimir_Lenin_bibliyografyas%C4%B1, Erişim: 06.09.2020.

Jaeschke, Gotthard; Münster-Westfalen, “1919-1939 Yılları Arasındaki Türk-Rus Yakınlaşması Hakkında Bir İnceleme (Atatürk Dönemi Sovyet Politikası Hakkında)”, Çeviren: Hüseyin Zamantılı, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/101198>, Erişim (güncelleme): 25.01.2024.

Kıvılcımlı, Hikmet, **Leninizm Nedir? Lenin ve Türkiye**, Derleniř Yayınları.

Lenin 150, LeftWord Books, New Delhi, April 2020.

Lenin ve Leninizm (Hayatı Şahsiyeti Hakkında Mütalaalar), (Aydınlık Külliyyatı 10, Cihan Biraderler Matbaası, 1924) Salkımsöğüt Yayınları:8, Düşünce Eserleri Dizisi:1, Ankara 2005.

Lenin, V. İ, **Devlet ve Devrim**, 6. Baskı, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, 1978.

Lenin, V. İ, **Ne Yapmalı?**, Çev: Arif Berberoğlu, 2. Baskı, Evrensel Basım Yayın, İstanbul.

Lenin, V. İ, **Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi (1917)**, Derleme, Eriş Yayınları, 3.baskı, 2007.

Pettinger, Tejvan. "Biography of Lenin ", **Oxford**, **www.biographyonline.net**, 23rd August, 2009, <http://dl.ueb.vnu.edu.vn/bitstream/1247/12868/3/Lenin%20Biography.pdf>, "Lenin Biography", Erişim: 3.09.2020.

Sönmezoğlu Faruk, "Milli Mücadele ve Dış Dünya", **Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi**, C 5, 1184-1192.

Toprak, Zafer, "Vladimir İlyiç Ulyanov [Lenin] ve Türkiye Ekim Devrimi ve Osmanlı Türk Basınında Lenin", **Toplumsal Tarih**, S 287, Kasım 2017, s.72-78.

Yüceer, Saime, **Milli Mücadele Yıllarında Ankara-Moskova İlişkileri**, 2. Baskı, Sentez, İstanbul 2016.

21/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/leninvladimir-ilyic-ulyanov-1870-1924/?pdf=3519> adresinden erişilmiştir